

www.humak.fi

Opinnäytetyö

Näe hyvä mussa!

Vaikuttavuustutkimus leiritoiminnasta syksyllä 2018

Tiina Korpi

Yhteisöpedagogi AMK
(210 op)

9/2019

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Koulutuksen nimi: Yhteisöpedagogi

Tekijät: Tiina Korpi
Opinnäytetyön nimi: Näe hyvä mussa! Vaikuttavuustutkimus leiritoiminnasta syksyllä 2018
Sivumäärä: 37
Työn ohjaaja: Antti Pelttari
Työn tilaaja: Parasta lapsille ry

Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia uuden toimintamallin vaikutuksia leiritoimintaan osallistuneisiin lapsiin ja perheisiin. Näe hyvä mussa -toiminta aloitettiin Parasta lapsille ry:n toimesta syksyllä 2018 kuntien kanssa tehtävällä yhteistyöllä. Toiminnan tarkoitus oli positiivisen pedagogiikan keinoin tukea lapsen itsetunnon kehitystä ja tuoda onnistumisen kokemuksia. Tarkoituksena oli myös suoda vanhemmille lepoa ja parantaa lapsen ja vanhemman vuorovaikutusta. Opinnäytetyön tilaajana oli Parasta lapsille ry.

Tutkimus toteutettiin laadullisesti. Tutkimusmetodina käytettiin kyselylomaketta. Kysely lähetettiin sähköpostitse Näe hyvä mussa -toimintaan osallistuneiden lasten vanhemmille tammikuussa 2019. Koska vastauksia tuli toivottua vähemmän, osalle vanhemmista soitettiin. Tällöin lomakkeen kysymykset kysyttiin puhelimitse ja vastaukset kirjattiin vanhempien puolesta. Näin saatiin kattavampi aineisto tutkimusta varten. Aineisto analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla.

Vanhemmat kokivat, että toiminta oli pääosin onnistunutta ja vaikutukset positiivisia. Vanhemmat olivat hakeneet lapselle mahdollisuutta osallistua leireille siksi, että lapsi saisi mukavia kokemuksia ja ystäviä ja että vanhempi/vanhemmat saisivat itse lepoa. Eniten vaikutuksia Näe hyvä mussa-toiminta oli tuonut vanhempien mielialaan ja voimavaroihin. Molempien koettiin parantuneen. Lapsiin toiminta oli vaikuttanut myös positiivisesti. He olivat saaneet uusia ystäviä ja mieliala oli kohentunut. Lasten itsetunnon ja omatoimisuuden koettiin vahvistuneen.

Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia, minkälaisia vaikutuksia Näe hyvä mussa-leirit olivat tuoneet leireille osallistuneisiin lapsiin ja heidän vanhempiinsa. Tutkimuksen tuloksista pystyi näkemään selviä vaikutuksia sekä lapsiin että vanhempiin. Näe hyvä mussa- toiminnan vaikutukset kertovat, kuinka tärkeää vastaava toiminta on lasten ja perheiden hyvinvoinnille. Monet vastaajista toivoivatkin toiminnalle jatkoa ja olivat pettyneitä sen päättymiseen.

Tutkimuksen tulokset vahvistavat Näe hyvä mussa- toiminnan hyviä vaikutuksia ja tutkimuksen avulla voidaan perustella toiminnan jatkon tarvetta. Näe hyvä mussa-leirit jatkuvat nyt ainakin seuraavat kolme vuotta, sillä niihin saatiin rahoitus Veikkaukselta keväällä 2019.

Asiasanat: lapsiperheet, positiivinen pedagogiikka, vertaistuki, järjestötyö

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Name of the Degree Programme: Community educator

Author: Tiina Korpi
Title: Näe hyvä mussa! Vaikuttavuustutkimus leiritoiminnasta syksyllä 2018.
Number of Pages: 37
Supervisor: Antti Pelttari
Subscriber: Parasta lapsille ry

A goal for this thesis was to examine the effects of a new operations model for children and families who have participated in this activity. Näe hyvä mussa -activity started on fall 2018 with co-operation between municipalities and Parasta lapsille ry. The purpose of this activity was that with the help of positive pedagogy childrens' self-esteem would improve and it would bring successful experience for the children. The purpose was also to give moments of rest to parents and improve interaction between child and parent. A subscriber for this thesis was Parasta lapsille ry.

This thesis was executed in a qualitative way. Research method was a questionnaire. It was sent at January 2019 by an email to parents whose child was in Näe hyvä mussa -activity. Because there was so few answers, I called some of the parents. I asked the questionnaires questions by phone and wrote the answers down by myself. This is how the answering percentage got bigger. The data was analysed by content analysis.

The parents' experiences were that the activity was mainly successful and the effects were positive. The parents were applied to Näe hyvä mussa -activity because they wanted their child to have a nice experience and friends and the parents could have some rest. The biggest effects for parents were improved mood and strength. For children the activity had affected positive as well. The children had had new friends and their mood was also better. Children's self-esteem and independent initiative got better as well.

Research goals were achieved and you could see clear outcomes from the findings. Näe hyvä mussa -activity's effects show how important this kind of activity is for the wellbeing of children and families. Many of the participants were hoping continuation for this activity and were disappointed that it was over.

The researches results confirm all the good impacts Näe hyvä mussa -activity brings and this research can help to validate the need for this activity to continue.

Keywords: family with children, positive pedagogy, peer support, Organization work

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	5
2	PARASTA LAPSILLE RY	6
2.1	Näe hyvä mussa.....	7
2.2	Positiivinen pedagogiikka.....	8
3	LASTEN JA LAPSIPERHEIDEN HYVINVOINTI	9
3.1	Lasten ja nuorten yksinäisyys	10
3.2	Vertaiskokemukset.....	11
4	ITSETUNTO.....	13
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	16
5.1	Tutkimustehtävä	16
5.2	Laadullinen tutkimus.....	17
5.3	Kyselylomake.....	18
5.4	Aineiston analyysi	19
6	TULOKSET	21
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	27
8	POHDINTA.....	33
	LÄHTEET	38

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aihe ja tarve tuli Parasta lapsille ry:ltä. Haluttiin tarkkaa tietoa siitä, miten uusi Näe hyvä mussa -leiritoiminta oli vaikuttanut osallistuneisiin perheisiin ja lapsiin. Suomessa suurin osa lapsista ja perheistä voi hyvin, mutta toisaalta osa tarvitsee yhä enemmän tukea. Lapsien ja lapsiperheiden tuen tarve on lisääntynyt ja siksi tarvitaan uusia keinoja vastata tähän lisääntyvään tuen tarpeeseen. Kasvavat hyvinvointierot, vähävaraisuus, yksinhuoltajuus ja yksinäisyys heikentävät hyvinvointia lapsiperheissä. Köyhyys ja yksinäisyys aiheuttavat paljon häpeän tunnetta ja stressiä. Monilla lapsiperheillä ei ole tukiverkostoa ja vanhemmat ovat uupuneita. Lapset tarvitsevat ikäisiään vertaisia omaa hyvinvointiaan ja kehitystään varten. Tarvitaan siis tuen muotoja, jotka vastaavat näihin tarpeisiin.

Tarve ennaltaehkäisevälle lastensuojelutyölle on suuri. Parasta lapsille ry tekee ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä ja työn tavoitteena Näe hyvä mussa- toiminnassa on estää kriisiytyminen lapsiperheissä. Leiritoiminta tarjoaa lapsille ja perheille virkistystä ja lepoa sekä tärkeitä vertaissuhteita. Näe hyvä mussa -toiminta on uusin Parasta lapsille ry:n leirimuodoista ja se tukee lapsen itsetuntoa positiivisen pedagogiikan avulla. Näe hyvä mussa -toiminta käynnistyi syksyllä 2018 kuntien kanssa tehtävällä yhteistyöllä. Tutkimus toteutettiin tammi-helmikuussa 2019. Toimintaan osallistuneille perheille lähetettiin kyselylomake, jonka avulla mitattiin toiminnan vaikuttavuutta lapsiin ja perheisiin. Lisäksi tehtiin soittokierroksia osallistuneille ja täytettiin kyselylomakkeita heidän kanssaan.

Ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä tekevät järjestöt ovat tärkeitä ja tuottavat yhä enemmän palveluja lapsiperheille. Näiden palvelujen tulisi olla valtion ja kuntien järjestämää, mutta jatkuvat leikkaukset vaikuttavat palvelujen määrään. Siksi järjestöt ovat yhä merkittävämpiä hyvinvoinnin edistäjiä. Samankaltaista leiritoimintaa järjestää esimerkiksi Lasten kerä ry, Kesälukioseura, Barnavårdsföreningen, Pelastusarmeija ja Lasten kesäleiriyhdistys – 76 ry. Heidän rahoitus on myös paljon Veikkauksen ja Lastenpäivänsäätiön kautta. Parasta lapsille ry:n toiminta eroaa siinä, että he

järjestävät myös perheleirejä ja suurin osa ohjaajista koostuu vapaaehtoisista. Parasta lapsille ry:n leireistä nämä Näe hyvä mussa -leirit ovat osallistujille maksuttomia. Muilla järjestöillä ei ole maksuttomia leirejä. Näe hyvä mussa -toiminta sai hankerahoituksen vuoden 2019 alusta kolmelle vuodelle. Työtä tehdään edelleen kuntien kanssa yhteistyössä, mutta rahoitus leireihin tulee hankkeen kautta. Jatkorahoitusta ei ole vielä suunniteltu, mutta olisi toivottavaa, että kunnat voisivat ottaa toiminnan osaksi omaa tarjontaa ja jatkaa sitä omalla rahoituksella joskus hankkeen päätyttyä.

2 PARASTA LAPSILLE RY

Parasta lapsille ry on lastensuojelujärjestö, joka järjestää leiri- ja viikonlopputoimintaa lapsille, nuorille ja lapsiperheille. Järjestön tavoitteena on vahvistaa lapsiperheiden arjessa jaksamista ja järjestää virkistystoimintaa. Järjestö on ollut toiminnassa vuodesta 1945 ja tavoite lasten ja perheiden jaksamisesta on edelleen sama. Toimintaa ohjaa ajatus yhteiskunnallisesta tasa-arvosta ja toiminta on tavoitteellista ehkäisevää lastensuojelua. (Parasta lapsille ry, 2019.)

Järjestöllä on toimintaa ympäri Suomea sekä kaksi omaa leirikeskusta Virroilla ja Haukiputaalla. Järjestö koostuu keskusjärjestöstä sekä noin kymmenestä paikallisyhdistyksestä ja toimintaryhmästä. Toimisto sijaitsee Helsingissä, jossa työskentelee seitsemän henkilöä. Järjestö osallistuu kansainväliseen avustustoimintaan ja toimii yhteistyössä eri järjestöjen, oppilaitosten ja viranomaisten kanssa. Järjestö on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton. (Edellä mainittu.)

Vapaaehtoiset ovat järjestön kivijalka ja toiminta tukeutuu heihin. Toiminnassa on vuosittain noin 200 vapaaehtoista ja heidät koulutetaan tehtäviin. Vapaaehtoisille on kaikille pakollinen peruskoulutus ja lisäksi järjestö tarjoaa monipuolista lisäkoulutusta. Järjestön toimintaa ohjaa YK:n lapsen oikeuksien sopimus ja rahoitus tulee pääasiassa Veikkaukselta ja Lasten päivän säätiöltä. (Edellä mainittu.)

Parasta lapsille ry:n päätökset tekee paikallisosastojen valitsema valtuusto ja valtuuston valitsema hallitus. Ylin päättävä elin on kolmivuotiskaudeksi valittu valtuusto, joka arvioi myös toimintaa ja laatii kehittämisehdotuksia. Hallitus valitaan aina kolmeksi kalenterivuodeksi ja sen tehtävä on hoitaa järjestön asioita valtuuston päätösten ja sääntöjen mukaisesti. (Parasta lapsille ry, 2019.)

2.1 Näe hyvä mussa

Näe hyvä mussa -leirien tarkoitus on, että jokainen lapsi saisi onnistumisen kokemuksia. Leirien tarkoitus on myös, että lapsen itsetunto ja minäkuva vahvistuvat. Leireillä on käytössä positiivisen pedagogiikan keinot ja sen avulla tehdään ryhmistä turvallisia. Leiritoimintaa johtavat leirijohtaja ja pedagogi yhdessä vapaaehtoisten kanssa. He tukevat leireillä lasten välistä vuorovaikutusta. Myös vanhemman ja lapsen välinen suhde on kokemuksen mukaan parantunut leiriviikonloppujen ansiosta. (Parasta lapsille, 2019.)

Leiritoiminta on perheille maksutonta ja siihen kuuluu täysihoito, ohjelma, kuljetukset ja vakuutus viikonloppujen ajalle. Toiminta tapahtuu Veikkauksen tuella. Leiriviikonloppuja on viisi ja ne jakautuvat viidelle kuukaudelle. Leireille haetaan erillisellä hakemuksella, johon täytyy olla suosittelija esimerkiksi kunnan perhetyöntekijä, kuraattori tai vastaava. Leirivalintoja tehdessä huomioidaan perheen taloudellinen, terveydellinen ja sosiaalinen tilanne. Osallistujat ovat 9–13-vuotiaita lapsia ja heidän 7–8-vuotiaita sisaruksia. Syksyn 2018 leirit järjestettiin Riihimäen, Hyvinkään ja Hämeenlinnan lapsille. Rahoitus tuli tuolloin kunnilta. Vuoden 2019 alusta alkaen toimintaan on saatu rahoitus Veikkaukselta. (Edellä mainittu.)

Mielestäni on merkittävää, että leirejä on jokaista osallistujaa kohden viisi ja toiminta jatkuu n. puoli vuotta alkaen ensi tapaamisesta ja päättyen lopputapaamiseen leirien ollessa välissä. Viiden leirin kokonaisuudessa on jo suurempi mahdollisuus vaikuttaa positiivisesti lapsen ja perheen elämään. Se vaatii osallistujilta ja ohjaajilta sitoutumista. Näin pitkän jakson aikana ehtii syntyä myös syvempiä ystävyyksiä ja tiedän, että

jotkut leiriläiset tapaavat myös vapaa-ajalla. Viiden kuukauden ajan myös huoltajilla on mahdollisuus omaan virkistytymiseen ja se voi olla monelle todella paljon.

2.2 Positiivinen pedagogiikka

Näe hyvä mussa-leirien idea pohjautuu positiiviseen pedagogiikkaan. Positiivinen pedagogiikka taas pohjautuu positiiviseen psykologiaan. Tässä huomio kohdistetaan yksilöiden mahdollisuuksiin, voimavaroihin ja myönteisiin toimintatapoihin. Keskipisteeksi tulevat ne asiat, jotka tekevät elämästä merkityksellistä. Tavoite on ymmärtää sitä, mikä saa ihmiset kukoistamaan yksilöinä ja ryhmässä. (Leskisenoja, 2017, 32–33.)

Positiivisen pedagogiikan tarkoituksena on, että lapsi oppii erilaisten työkalujen, läsnäolon ja ympäristön avulla vahvistamaan omaa hyvinvointiaan. Keskiössä on myönteisten tunteiden tunnistaminen ja luonteenvahvuuksien hyödyntäminen. Myönteisten tunteiden havainnoinnin kautta pyritään lisäämään myönteisiä kokemuksia arkeen. Kun lapsi tai nuori huomaa omat onnistumisensa, hän voi muuttua vahvemmaksi. Lapsella ja nuorella tulisi olla paljon myönteisiä tunnekokemuksia, sillä ne lisäävät hyvinvointia ja niiden kautta koetaan iloa ja tarkoituksellisuutta. Lapset ja nuoret tarvitsevat kasvattajaa, joka tukee myönteisten tunteiden havaitsemista ja sanoittaa havaintoja. (Peda.net, 2019.)

Positiivinen pedagogiikka ei tarkoita turhaa ja perusteetonta kehumista vaan aitoa ja ansaittua myönteistä palautetta. Lapsen ja nuoren onnistumisen sanallistaminen ja kiittäminen ovat hyviä keinoja käyttäytymisen ja toiminnan suuntaamiseen. Positiivinen pedagogiikka ei poissulje negatiivisia tunteita vaan ne kuuluvat tärkeänä osana lasten kasvuprosessiin. Myönteiset kokemukset ovat voimaannuttavia ja niiden avulla lasten on helpompi kohdata haasteita. (Leskisenoja, 2017, 12.)

3 LASTEN JA LAPSIPERHEIDEN HYVINVOINTI

Lasten ja lapsiperheiden köyhyys on ollut paljon esillä mediassa. Tutkimuksissa on todettu, että köyhyys vaikuttaa paljon lapsen elämään ja tuo mukanaan monenlaisia ongelmia nykyhetkeen ja myös tulevaisuuteen. Tilastokeskuksen mukaan Suomessa oli vuoden 2017 lopussa noin 570 000 perhettä ja niissä oli 1 046 336 alle 18-vuotiasta lasta. Yksinhuoltajien osuus oli noin 183 000 vuonna 2016 ja näistä suurin osa oli äiti-lapsi-tyyppisiä perheitä. Tilastokeskuksen mukaan noin 32 % yksinhuoltajaperheistä on pienituloisia. Yksinhuoltajaperheissä on suurempi riski elää köyhyysrajan alapuolella kuin perheissä, joissa on kaksi vanhempaa. Lapsista noin 100 000 elää pienituloisissa perheissä. Näistä kaikki perheet eivät ole yksinhuoltajaperheitä vaan mukana on myös kahden vanhemman perheitä.

Suomessa köyhiä lapsia on noin 12 %, mikä on mielestäni todella paljon. Köyhyydellä on erilaisia negatiivisia vaikutuksia lapsiin ja perheisiin, joten olisi toivottavaa, että kukaan ei joutuisi köyhyydessä elämään. Köyhyys aiheuttaa eriarvoisuutta ja lisää perheiden huonovointisuutta. Köyhyydellä on vaikutuksia lapsen hyvinvointiin ja kehityksen riskitekijöihin ja se aiheuttaa häpeää ja ulkopuolisuuden ja osattomuuden kokemuksia. Lapsuuden köyhyydellä on todettu olevan yhteyksiä alhaiseen koulutustasoon ja mielenterveyteen. Merkittäviä syitä köyhyyteen ovat yksinhuoltajuus, vanhempien työttömyys tai pätkätyöt, vanhempien matalapalkkaisuus ja työkyvyttömyys. Erilaiset leikkaukset esimerkiksi lapsilisiin, asumistukeen ja vanhempainpäivärahaan ovat lisääntyneet ja tuloerojen kasvu vaikuttaa paljon lapsiperheiden köyhyyteen. (Väestöliitto, 2017; Törrönen, 2012, 30.)

Osmo Kontula (2018, 5) mainitsee kirjassaan ”2020-luvun perhepolitiikka”, miten toimeentulohuolet ovat varsinkin yksinhuoltajaperheissä kasvaneet julkisen vallan säästötoimenpiteiden ja sen tuomien lapsiperheitä koskevien leikkauksien takia. Vuonna 1995 joka kymmenes yksinhuoltaja eli köyhyysrajan alapuolella ja vuonna 2007 luku oli kasvanut joka neljanteen. Yksinhuoltajien keskuudessa köyhyys on yleisempää kuin

kahden vanhemman perheissä. (Kontula 2018, 10.) Törrösen (2012) mukaan suhteellinen köyhyys ja tuloerojen kasvu ovat lisääntyneet 1990-luvun jälkeen. Suurituloisten tulot ovat kasvaneet ja pienituloisten tulot eivät välttämättä lainkaan. Pitkittyessään työttömyyskokemukset jättävät jälkiä pitkittyessään henkisiin ja sosiaalisiin voimavaroihin ja lisäävät riskiä köyhyyteen ja syrjäytymiseen. Epävarmuus toimeentulosta ja työelämän vaatimukset näkyvät niin aikuisten kuin lastenkin elämässä. Vanhempien heikko asema työmarkkinoilla voi aiheuttaa lapsiköyhyyttä. (Törrönen, 2012, 22–23.)

Lasten ja lapsiperheiden hyvinvointiin pyritään vaikuttamaan myös järjestötasolla. Monet järjestöt järjestävät erilaisia tuettuja toimintoja ja matalan kynnyksen palveluja. Tätä työtä tekee myös Parasta lapsille ry. Se tarjoaa lapsille ja lapsiperheille edullisia virkistysmahdollisuuksia ja pyrkii näin lisäämään perheiden hyvinvointia. Köyhyydessä elävillä lapsilla ja perheillä on usein pienet mahdollisuudet irrottautua arjesta, mutta Parasta lapsille ry:n leiritoiminta mahdollistaa tämän.

3.1 Lasten ja nuorten yksinäisyys

Yksi tärkeä tavoite Parasta lapsille -leireillä on lievittää lasten ja nuorten yksinäisyyttä ja Näe Hyvä Mussa -toiminnan kautta toivotaan myös, että lapsi saisi ikäisiään vertaisia. Yksinäisyydestä uutisoidaan paljon ja tutkimuksissa on todettu, että lasten yksinäisyyden kokemukset ovat lisääntyneet vuosien aikana. Joka viides ihminen kokee elämänsä aikana yksinäisyyttä, mutta erityisen paljon heitä on lasten ja nuorten keskuudessa. Yksinäisyys on monella tavalla haitallista ja yksinäisyyttä pyritään vähentämään Näe Hyvä Mussa toiminnan kautta. Yksinäisyys on negatiivinen olotila, joka johtuu puutteellisista ihmissuhteista ja se on lamaannuttava tunne. Yksinäisyys johtuu siitä ristiriidasta, kuinka paljon ihminen toivoo ja kuinka paljon hänellä todellisuudessa on tärkeitä sosiaalisia suhteista. Yksinäisyys on aina subjektiivinen kokemus ja ihminen voi olla yksinäinen isoissakin joukoissa, mutta toisaalta ihminen voi olla yksin kokematta yksinäisyyttä. Yksin oleminen on fyysistä, mutta yksinäisyys taas on psykistä. (Junttila 2015, 13–14, 18–19, 29.) Kun puhutaan yksinäisyydestä, tarkennan

vielä, että yksin oleminen ei ole aina negatiivista ja välillä tekee hyvää olla yksin. Jokaisen on hyvä opetella olemaan itsekseen ja jossain vaiheessa jokaisen lapsenkin on tämä taito opittava. Tässä kappaleessa kuitenkin yksinäisyydellä viitataan nimenomaan pidempään jatkuneeseen yksinäisyyteen, joka johtuu usein siitä, että lapsella ei ole läheistä ystävää/ystäviä.

Junttila (2015, 16–17) puhuu yksinäisyyden noidankehästä, jossa yksinäisten kokemukset sosiaalisista tilanteista voivat olla epämiellyttäviä. He tulkitsevat toisten aiheet ja tarkoitukset ahdistaviksi ja sen takia he alkavat vetäytymään ja vähentämään sosiaalisia suhteita, mikä taas saa kokemaan yhä voimakkaampaa yksinäisyyttä. Alakoulun 4.–5. luokkalaisista tytöistä ja pojista 13–20 % koki olevansa jossain vaiheessa yksinäisiä. Yli vuoden kestävästä yksinäisyydestä koki tytöistä 13 % ja pojista 14–20 % (Junttila 2015, 64.) Määrä on mielestäni todella korkea ja on kamalaa ajatella, kuinka moni lapsi kokee jäävänsä ilman tärkeitä sosiaalisia suhteita ja mitä lapsi ajattelee itsestään tämän takia.

3.2 Vertaiskokemukset

Edellä käsiteltiin lapsen yksinäisyyden kokemuksia. Seuraavaksi tarkastelen sitä, mitä vertaiskokemus lapselle merkitsee. Näe Hyvä Mussa -leireillä on tarkoitus, että lapsi kokee olevansa vertaisten kanssa ja saa ystäviä. Näe Hyvä Mussa -leireille osallistuvilla lapsilla on alkukartoitusten mukaan ollut yksinäisyyden kokemuksia ja tähän toivotaan leirikokonaisuuksien avulla muutosta. Christina Salmivalli (2005) on tutkinut lasten vertaissuhteita ja sosiaalista kehitystä. Jukka Mäkelä ja Nina Sajaniemi (2013) ovat puolestaan tarkastelleet vertaissuhteiden merkitystä lasten aivojen muovautumisessa.

Lapset oppivat ja kehittyvät parhaiten, kun ovat yhteydessä toisiin (Mäkelä & Sajaniemi 2013, 37). Vertaissuhteet vaikuttavat läpi elämän ja niillä on paljon vaikutusta hyvinvointiin ja ihmisen kehitykseen. Vertaisilla tarkoitetaan henkilöitä, jotka ovat suunnilleen samalla tasolla sosiaalisesti, emotionaalisesti tai kognitiivisesti. Lapset on

Salmivallin (2005) kirjassa jaoteltu niin sanottuihin suosittuihin, torjuttuihin, keskimääräisessä asemassa oleviin, huomiotta jätettyihin ja ristiriitaisessa asemassa oleviin lapsiin. Suositut lapset ovat usein sosiaalisesti ja kognitiivisesti kehittyneempiä ja yleensä vähemmän häiritseviä ja vetäytyviä. Torjutut ovat yleensä aggressiivisempia, vetäytyvämpiä ja kognitiivisesti taitamattomampia ja heillä on suurempi riski ongelmiin myöhemmin elämässä. Huomiotta jätetyt ovat vähemmän aggressiivisia ja ulospäin suuntautuneita ja he eivät yleensä ole erityinen riskiryhmä sosiaalista sopeutumista ajatellen. Ristiriitaisessa asemassa olevien käyttäytyminen on yhdistelmä suosittujen ja torjuttujen käyttäytymisestä. He ovat aggressiivisempia, mutta toisaalta taas ystävällisiä ja auttavaisia. Lapsen asemaan vaikuttavat käytöksen lisäksi muun muassa niin sanotut pinnalliset asiat, kuten ulkonäkö, liikunnallisuus ja motoriset taidot sekä fyysiset poikkeavuudet. (Salmivalli 2005, 26–29.)

Turvalliset ja luotettavat aikuissuhteet vahvistavat lapsen sosiaalista ja älyllistä kasvua (Mäkelä & Sajaniemi 2013, 37). Lapsi tarvitsee kuitenkin vertaisia. Vertaisryhmään kuuluminen on palkitsevaa, sillä kaverit tarjoavat ajanvietettä, kumppanuutta ja tunteen johonkin kuulumisesta. Lapset oppivat ryhmässä toimimista ja kompromissien tekemistä sekä jämäkkyyttä, oman paikan ottamista ja johtajuutta. Nuorilla vertaiset auttavat myös vanhemmista irtautumista. Lapsi ja nuori oppivat vertaisryhmän sosiaalisen vertailun kautta itsestään ja rakentaa sen avulla minäkuvaansa ja käsitystä itsestään ja ominaisuuksistaan. Jo kohtalainenkin toverisuosio suojaa lasta vaikeuksilta. Torjutuksi tulevilla lapsilla on suurempi riski jäädä ilman ystäviä ja joutua porukan ulkopuolelle, mikä estää lasta harjoittelemasta sosiaalisia taitoja. Jatkuvasti torjuttu lapsi alkaa usein itsekin pitää itseään epäonnistuneena. (Salmivalli 2005, 32–33.) Juuri tähän Näe hyvä mussa -toiminta on hyvä asia. Lapselle ei ole muodostunut leirikokonaisuuden alussa vielä tiettyä paikkaa tai roolia vertaisten kanssa kuten koulussa. Näin lapsi pääsee aloittamaan puhtaalta pöydältä ja tutustumaan vertaisiinsa ilman mitään ennakkokäsityksiä. Koulussa torjuttu lapsi voikin olla leireillä suositussa asemassa ja voi saada monta kaveria. Näin lapsi saa tarvitsemaansa vertaisharjoitusta ja positiivisia kokemuksia itsestään.

Toisten lasten merkitys ei ole niinkään olla stressin säätelijöitä vaan yhteisen leikin eli ilonpidon kumppaneita. Leikki ja hauskanpito muovaavat aivoja ja lisäävät uusia yhteyksiä aivoihin. Leikki toisten kanssa opettaa miten ollaan yhdessä ja miten neuvotellaan omien ja toisten toiveiden ja tavoitteiden ristiriidoissa. Lapsen tullessa uuteen ryhmään, hän pyrkii toimimaan niin, että saa myönteistä palautetta. Tähän lapsi tarvitsee erityistä taitoa. Lapsen kykyyn toimia tietoisesti ja etsiä yhteisön ja ympäristön herättämiin kysymyksiin vastauksia vaikuttaa vahvistavasti lapseen suunnattu myönteinen huomio. (Mäkelä & Sajaniemi 2013, 44–46.) Näitä kaveritaitoja ja uuteen ryhmään tulemisen taitoja opetellaan Näe hyvä mussa -leireillä. Ohjaajat antavat myös lapsille paljon positiivista palautetta onnistumisissa ja ohjaavat lasta ryhmätoiminnassa ja kaveritaidoissa.

Salmivalli (2005, 35) korostaa ystävyysuhteiden merkitystä. Ystävyys on tärkeä vertaissuhde, johon sitoudutaan eri tavalla. Tärkeintä on vastavuoroisuus, myönteiset tunteet, uskoutuminen ja ystävyys ovat yleensä kahden lapsen välinen. Ystävydessä sosiaalinen kompetenssi kehittyy ja siitä saa usein emotionaalista tukea ja läheisyyttä. Ystävien kautta saa tietoa itsestä, muista ihmisistä ja maailmasta. Ystävyysuhteissa opetellaan luottamusta ja muita myöhemmin tarvittavia ihmissuhdetaitoja. Keskilapsuudessa eli kouluiässä, ystävyden kautta opitaan käyttäytymisen normeja. Suurin osa Näe hyvä mussa -toimintaan osallistuvista lapsista ovatkin kouluikäisiä. Ystävyysuhteet valmentavat lasta ja nuorta läheisiin suhteisiin tulevaisuudessa ja ryhmä taas valmentaa yhteiskuntaa varten. Niillä lapsilla, joilla on ongelmia perhesuhteissa, ystävyysuhteiden merkitys korostuu ja hyvä ystävä voi suojata perheongelmien kielteisiltä vaikutuksilta. (Salmivalli 2005, 35–38, 42.)

4 ITSETUNTO

Lapsena koettu köyhyys, huonot vertaissuhteet ja epävarmat kotioloit vaikuttavat lapsen itsetuntoon ja sen kehitykseen. Näe hyvä mussa -toiminnassa on tarkoitus on parantaa positiivisen pedagogiikan kautta lapsen itsetuntoa ja omantunnon arvoa. Siksi

on perusteltua tarkastella myös tätä aihetta. Liisa Keltinkangas-Järvinen (1994) kirjoittaa teoksessaan ”Hyvä itsetunto” lapsen itsetunnon kehityksestä ja mikä siihen vaikuttaa. Tämä Keltinkangas-Järvisen teos toimii lähteenä tässä aiheessa.

Itsetunto selittää ihmisen toimintaa ja hyvinvointia. Itsetuntoon liittyy minäkuva eli se käsitys, mikä ihmisellä on itsestään ja miten hän itseään kuvaa. Itsetunto kuvaa sitä, miten ihminen arvostaa itseään heikkouksista huolimatta, luottaa itseensä, pitää itsestään sekä näkee oman elämänsä tärkeänä. Toiminta ja sen seuraukset vaikuttavat itsetuntoon ja itsetunto taas vaikuttaa toimintaan. Itsetunto on erittäin tärkeä persoonallisuuden ominaisuus, mutta se on vain yksi ominaisuus eikä se määritä koko elämää. Hyvä itsetunto tarkoittaa, että ihminen näkee itsessään enemmän positiivisia ominaisuuksia ja huono itsetunto taas vastaavasti sitä, että näkee itsessään enemmän negatiivisia ominaisuuksia. Hyvässä itsetunnossa oma minäkuva merkitsee myös sitä, että hyväksyy myös heikkoutensa eikä niiden myöntäminen romuta itseluottamusta. Oman elämän ainutkertaisuuden näkeminen ilman erityisiä onnistumisia kuuluu myös hyvään itsetuntoon. Toisten ihmisten arvostaminen ja toiselle tunnustuksien antaminen kuuluvat vahvaan itsetuntoon, kun taas itsetunnon puutteesta kärsivä näkee usein vaaran muiden menestyksessä. Hyvässä itsetunnossa pettymykset ja epäonnistumiset eivät vahingoita itsetuntoa ja itsetunto auttaa näkemään, että huonosti tehty asia ei tee ihmisestä huonoa. (Keltinkangas-Järvinen, 1994, 13, 17–19, 21, 25.)

Suomessa on yleistä, että omaa onnistumista vähätellään ja kehuja ei oteta vastaan. Usein ajatellaan, että toinen pöyhkeilee, jos hän kertoo omista hyvistä puolistaan tai onnistumisistaan. Toisaalta on myös niitä, jotka kokevat, että heidän on korostettava itseään ja omia suorituksiaan tarpeettoman paljon ja saada näin hyväksyntää muilta. Keltinkangas-Järvinen (1994, 26–27) kirjoittaa julkisesta ja yksityisestä itsetunnosta. Yksityinen itsetunto tarkoittaa sitä, mitä omassa mielessään itsestään ajattelee ja julkinen sitä, mitä itsestään kertoo muille. Julkisen ja yksityisen itsetunnon ero voi olla todella suuri ja siitä voi olla haittaa. Ympäristön odotukset ja omat tuntemukset voivat olla suuressa ristiriidassa. Julkista itsetuntoa määräävät lapsena saatu kasvatus ja sosiaalinen ympäristö. (Keltinkangas-Järvinen, 1994, 26–27.) Tämä näkyy niin lapsilla kuin aikuisillakin. Lapsilla tämä näkyy koulussa ja muissa ympäristöissä, missä

he ovat vertaistensa kanssa. Joillakin lapsilla on tarve korostaa omaa paremmuuttaan hakemalla hyväksyntä muilta ja jotkut lapset taas vetäytyvät.

Itsetunto vaihtelee kaikilla ja joskus se vaihtelee jopa päivittäin. Joskus tuntuu, että ei itsestä ei ole mihinkään ja joskus tuntuu, että pystyy mihin vaan. Onnistumiset nostavat itsetuntoa ja epäonnistumiset voivat laskea sitä. Kuitenkin on olemassa vakaa perusitsetunto, joka säilyy samanlaisena, vaikka itsetunto muuten heittelisi. Perusitsetunto on kehityksen tulosta ja se on tärkeä. (Keltinkangas-Järvinen, 1994, 35–36.) Lasten itsetunto on vielä kehitysvaiheessa ja siksi on tärkeää, että lapsi saa onnistumisen kokemuksia ja tunteen siitä, että häntä arvostetaan juuri sellaisena kuin hän on. Näe hyvä mussa -toiminnan kautta pyritään antamaan lapselle onnistumisen kokemuksia ja näkemään hänessä hyvä sekä antamaan positiivista palautetta. Tämä on erityisen tärkeää, sillä lapsi ei välttämättä saa muualta näitä kokemuksia ja palautteita.

Ihminen voi olla tyytyväinen elämäänsä, vaikka olisikin itsetunto-ongelmia; hyvä itsetunto ei automaattisesti johda tyytyväisyyteen. Yleinen hyvinvointi ja itsetunto ovat kuitenkin yhteydessä toisiinsa. Jos ihmisellä on heikko itsetunto, voi arvio itsestä olla matala ja mieliala masentunut. Hyvän itsetunnon omaavat kokevat yleensä, että he voivat vaikuttaa elämäänsä ja kykenevät ohjaamaan elämäänsä haluamaansa suuntaan. Matalaan itsetuntoon liittyy usein tunne siitä, että elämä on kiinni sattumista ja omat vaikutusmahdollisuudet ovat pienet. Itsetunto on myös yhteydessä sosiaalisiin taitoihin. Itsetunnolla on yhteys siihen, kuinka ottaa toiset huomioon, arvostaa muita ja on joustava mielipiteissään. Huono itsetunto voi taas vaikeuttaa sosiaalisia suhteita. Kaikki muut tuntuvat osaavan kaiken paremmin ja menestyvän enemmän ja oma huonommuudentunne kasvaa. Heikko itsetunto voi olla yksi syy aggressiiviseen käyttäytymiseen. (Keltinkangas-Järvinen, 1994, 40–43.)

Itsetunnolla on yhteys oman vaatimustason asettamiseen. Hyvä itsetunto voi auttaa asettamaan korkean vaatimustason ja tällöin ottaa vastaan vaativampia tehtäviä ja haasteita. Heikko itsetunto taas voi aiheuttaa sen, että on epävarma onnistumisesta ja

jää alisuoriutujaksi. Lapsilla tämä on osoitettu selvästi siinä, kuinka he vaativien tehtävien jälkeen eivät osanneet helpompiakaan tehtäviä ja laskivat suoritustasoaan. Itsetunnolla on vahva yhteys myös onnistumisten ja epäonnistumisten selittämisessä. Vahvan itsetunnon omaava selittää onnistumiset omaksi ansioksi ja epäonnistumiset sattumaksi. Itsetunnoltaan heikko taas näkee epäonnistumiset omana syynään ja onnistumiset sattumana. (Keltinkangas-Järvinen, 1994, 43–45, 52.)

Vahvan ja heikon itsetunnon omaavat erottaa helposti siitä, miten he selviävät epäonnistumisesta. Hyvä itsetunto johtaa uudelleen yrittämiseen ja heikko luovuttamiseen. Tämä on todettu erityisesti lapsilla. Heikon itsetunnon omaava lapsi katsoo jokaista epäonnistumista yleiseksi osaamattomuudeksi eikä pysty näkemään sitä, että enemmän töitä tekemällä voisi onnistua. Vahvan itsetunnon omaava lapsi taas ajattelee, että selviää tehtävistä töitä tekemällä ja jaksaa yrittää enemmän. Itsetunnon kehittyminen vaatii kuulumista johonkin ryhmään. Ryhmän kautta lapsi saa sosiaalista hyväksyntää vertaisilta. Ihminen saa muista ihmisistä ja ympäristöstä erilaisia kokemuksia ja näiden kokemusten kautta itsetunto rakentuu. (Keltinkangas-Järvinen, 1994, 57–58, 72, 147.) Näe hyvä mussa -leiritoiminnassa on kyse myös siitä, että lapsi saa olla vertaisryhmässä ja saa ystäviä. Lapsi usein kuuluu jo johonkin ryhmään esimerkiksi koulu- luokkaan, mutta ei saa sieltä tarvittavaa hyväksyntää. Siksi nämä leirikokonaisuudet ovat osalle lapsista itsetunnon kannalta erittäin tärkeitä.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Tutkimustehtävä

Tämän opinnäytetyön tutkimustehtävänä on tehdä vaikuttavuustutkimus ensimmäisistä syksyllä 2018 järjestetyistä Näe hyvä mussa -leireistä. Vaikuttavuutta tutkitaan kyselylomakkeiden avulla, jotka lähetään leireille osallistuneiden lasten vanhemmille. Tarkoitus on selvittää, miten vanhemmat kokevat leirikokonaisuuden vaikuttaneen lapsen tai lapsiin ja perheeseen.

5.2 Laadullinen tutkimus

Tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Laadullinen tutkimus tuntuu luontevalta silloin, kun halutaan saada henkilökohtaista näkökulmaa tutkittavilta. Hakala (2001,17) korostaakin, että laadullisen tutkimuksen ensisijainen tavoite on tutkimuksen kohteena olevien toimijoiden omien tulkintojen esille nostaminen. Halusin nimena saada tässä tutkimuksessa vanhemmilta heidän henkilökohtaisia mielipiteitä leiritoiminnan vaikutuksista lapsiin ja perheisiin. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään kuvaamaan jotain tapahtumaa, ymmärtämään toimintaa tai antamaan mielekästä tulkintaa jostain ilmiöstä. Näin tutkimus on kokonaisvaltaisempaa kuin kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus, ja lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. (Eskola & Suoranta 1998, 61; Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 1997, 152, 155; Tuomi & Sarajärvi 2009, 28.) Tässä tutkimuksessa on tarkoitus ymmärtää leiritoiminnan vaikuttavuutta ja siksi kvalitatiivinen tutkimus on erittäin perusteltua.

Laadullisessa tutkimuksessa suositaan ihmistä tiedon keruun instrumenttina ja tutkimuksessa käytetään metodeja, joissa tutkittavien näkökulmat pääsevät esille. Tutkimuksen on tarkoitus tuoda esille jotain uutta ja odottamatonta tietoa ja siksi tutkijalla ei ole hypoteeseja eli ennakko-oletuksia, joita testata, vaan tarkastelun kohteena on aineisto. (Eskola & Suoranta 1998, 19; Hirsjärvi ym. 1997, 155.)

Kohdejoukon valinta määräytyy tutkimuksessa tarkoituksenmukaisesti eikä aineiston tieteellisyyttä ensisijaisesti määrää aineiston määrä vaan laatu. Otannan täytyy olla harkittu huolellisesti, ja se voi perustua varsin pieneen tapausmäärään. Tutkimuksessa on siis kyse aina tapauksesta, eikä aineiston koolla pitäisi olla vaikutusta tutkimuksen onnistumiseen. Tapauksia käsitellään aina ainutlaatuisina ja aineisto kootaan luonnollisissa ja todellisissa tilanteissa. (Eskola & Suoranta 1998, 19, 61–62; Hirsjärvi ym. 1997, 155.) Tässä tutkimuksessa toiveena on saada mahdollisimman monta vastausta,

sillä leirejä oli kolmella eri paikkakunnalla ja jokainen lapsi ja vanhempi on voinut kokea toiminnan vaikutukset eri tavalla. Siksi suurempi joukko vastauksia toisi paremman vasteen tuloksiin.

Tutkimuksen tekemisessä tulee aina olla tietoinen valintojen ja ratkaisujen eettisistä kysymyksistä ja ulottuvuuksista. Varsinkin laadullisessa tutkimuksessa tutkijan täytyy huolellisesti perustella, mitä tekee ja miksi tekee. Laadullisessa tutkimuksessa teoriapitoisuus on tutkimuksen lähtökohta ja uskottavuus onkin paljolti kiinni siitä, kuinka pätevästi lähdeaineistoa käyttää. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 20–21, 67.)

5.3 Kyselylomake

Tutkimuksessa käytettiin kyselylomaketta. Tammikuun 2019 alussa lomakkeet lähetettiin sähköpostitse tutkittaville. Helmikuussa 2019 käytiin noin puolet tutkittavista puhelimitse läpi. Osa oli jo vastannut kyselyyn ja ne, jotka eivät olleet vastanneet, vastasivat kyselylomakkeen kysymyksiin suullisesti ja heidän sanelujensa perusteella kyselylomakkeet täytettiin heidän puolestaan puhelun aikana. Hirsjärven ym. (1997, 184) mukaan kyselyn edut ovat siinä, että tutkimukseen voi saada paljon henkilöitä, se säästää tutkijan aikaa ja sen avulla voi kysyä monia asioita. Olen samaa mieltä. Kyselylomakkeeseen voi laittaa hyvin erilaisia vastausvaihtoehtoja esimerkiksi monivalintoja, avoimia vastauksia tai arviointijanoja. Tämä helpottaa aineiston analyysia. Monipuolinen kyselylomake on myös motivoivampi täyttäjälle kuin esimerkiksi se, että lomake olisi pelkästään täynnä avoimia vaihtoehtoja. Tällöin vastaaja voisi kokea kyselyn työlääksi ja jättää sen kokonaan täyttämättä.

Kyselylomaketta käyttäessä tutkija ei vaikuta läsnäolollaan vastauksiin ja kysymykset ovat jokaiselle vastaajalle samassa muodossa. Vaikka osa tutkittavista haastateltiin puhelimitse, syntyi vaikutelma, että vastaajat eivät olleet vaivaantuneita, vaikka antoivatkin vastaukset suullisina. Haastattelussakin käytettiin kyselypohjaa, joten tämänkään ei pitäisi vaikuttaa tuloksiin. Kyselylomakkeessa vastaaja voi myös itse valita vastausajankohdan ja vastata kysymyksiin rauhassa. (Valli 2002, 101.) Kyselylomakkeen

huono puoli on, että siihen on helppo jättää vastaamatta. Siksi osaan tutkittavista otettiin yhteyttä puhelimitse ja he kokivat sen mukavaksi tavaksi vastata kyselyyn. Kyselylomakkeet jäivät helposti saapuvien sähköpostien sekaan tai roskapostiin ja siksi tämä puhelinhaastattelu oli hyvä.

Tuomi ja Sarajärvi (2009, 85) toteavat, että laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää, että tutkittavilla on tietoa tutkittavasta asiasta. Tämä toteutuu ainakin tässä tutkimuksessa. Tutkittavat ovat oikeastaan ainoita, joilta tarvittavaa tutkimustietoa voi saada. Lomakkeen laadinnalla ja kysymysten tarkalla suunnittelulla voi Hirsjärven ym. (1997, 187) mukaan tehostaa tutkimuksen onnistumista. Kysymysten täytyy olla tutkimuksen tarkoituksen ja ongelmanasettelun kannalta hyödyllisiä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75). Tässä tutkimuksessa ongelmana oli kyselylomakkeiden lähettämisen kiire. Lomakkeet oli tärkeä saada lähetetyiksi mahdollisimman pian leirikokonaisuuden päätyttyä, että henkilöillä olisi vielä asiat tuoreena mielessä. Kyselylomakkeesta oli olemassa vanha pohja, jota muokattiin yhdessä Näe hyvä mussa -toiminnan koordinaattorin kanssa. Muokkaamista olisi voinut tehdä vielä enemmän ja teoriaan pohjaten, mutta toisaalta loputon muokkaaminenkaan ei tuota tulosta. Tässä tutkimuksessa käytettyä kyselylomaketta voi pitää onnistuneena.

Kyselylomakkeeseen liittyy heikkouksia ja sitä pidetään usein liian pinnallisena. Lomakkeen laatiminen vie aikaa ja vaatii tutkijalta monenlaista tietoa, kato voi olla suuri eikä ikinä voi tietää, miten vakavasti vastaajat suhtautuvat tutkimukseen. Väärinymmärryksien mahdollisuus on myös olemassa. (Hirsjärvi ym. 1997, 184; Valli 2001, 100, 102.) Lomakkeeseen jätettiin muutamia avoimia kysymyksiä, joilla toivottiin sisällöltään kattavampia vastauksia. Puhelinhaastatteluja tehtäessä huomattiin, että vastaajat ymmärsivät kaikki kysymykset samoin kuin ne oli tarkoitettu.

5.4 Aineiston analyysi

Tässä tutkimuksessa on käytetty aineiston analyysissä sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysi on yksi laadullisen tutkimuksen perusmenetelmistä ja sen avulla voidaan tehdä

monenlaista tutkimusta. Sisällönanalyysillä pyritään saamaan tiivistetty ja yleisessä muodossa oleva kuvaus tutkittavasta asiasta. Sillä tarkoitetaan dokumenttien sisällön kuvausta sanallisesti ja sillä pyritään saamaan aineisto selkeään ja tiiviiseen muotoon kadottamatta informaatiota. Sen heikkona puolena pidetään usein sitä, että tutkija saattaa esitellä järjestetyn aineiston tuloksina ilman mielekkäitä johtopäätöksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91, 103, 106, 108.)

Tutkimuksessa analyysi aloitettiin sillä, että luettiin lomakkeisiin tulleet vastaukset useaan kertaan läpi. Aineiston läpikäynti oli helppoa, sillä lomakkeen kysymykset olivat selkeitä ja vastaukset yleensä tiettyyn teemaan liittyvän kysymyksen alla. Tässä ei tarvinnut kahlata läpi haastateltavien puheita ja etsiä sieltä teemoihin liittyviä kohtia. Kyselylomakkeen kanssa ei myöskään tarvinnut miettiä, mikä vastauksissa on olennaista ja mikä ei. Koin, että kaikki vastaukset olivat olennaisia, sillä ne vastasivat aika selkeästi esitettyihin kysymyksiin. Tutkimuksessa ei tarvinnut rajata mitään pois. Tuomi & Sarajärvi (2009, 109) esittelevät kirjassaan aineistolähtöisen analyysin etenemisen ja ensimmäisenä on aineiston pelkistäminen. Tässä tutkimuksessa ei tarvinnut tätä tehdä, sillä aineisto oli jo valmiiksi pilkottu osiin lomakkeiden kysymysten avulla. Seuraavaksi aineisto ryhmitellään. Ryhmittelykin oli jo osittain tehty valmiiksi. Lomakkeessa oli avoimia vastausvaihtoehtoja ja näiden vastausten kanssa tein ryhmittelyä. Kerättiin kaikki samankaltaiset vastaukset yhteen ja katsottiin, kuinka paljon mitään vastausvaihtoehtoa oli.

Sisällönanalyysi perustuu päättelyyn, sillä se yhdistelee käsitteitä ja sen avulla saadaan vastaus tutkimustehtävään (Tuomi & Sarajärvi 2009, 112). Kun vastaukset oli luettu tarpeeksi monta kertaa ja saatu yleiskuvan aineistosta, aloitettiin lukujen tarkastelun ja avoimien vastausten analysoinnin. Lukujen tarkastelussa käytettiin päättelyä ja omaa pohdintaa. Avoimien vastausten kohdalla verrattiin tuloksia joskus teoriaan (esimerkiksi vertaissuhteista puhuttaessa) ja joskus jo aiemmin tiedossa olleisiin tietoihin.

Kyselylomake tehtiin aiempien tietojen pohjalta. Keväällä 2018 järjestettiin pilottileiri, jonka avulla testattiin Näe hyvä mussa -toiminnan ideaa. Tästä leiristä kerättiin palautte. Tämän palautteen ja teorian pohjalta teimme Näe hyvä mussa- toiminnan koordinaattorin kanssa kyselylomakepohjan tähän tutkimukseen. Tämä auttoi aineiston analyysissä. Tässä lomakkeessa vähennettiin avoimien vastauksien vaihtoehtoja siksi, että lomake olisi vaivattomampi vastaajalle, mutta myös analyysin näkökulmasta. Oli paljon selkeämpää tulkita selkeitä lukuja joissakin vastauksissa, kuin mitä se olisi ollut avoimien vastausten kohdalla. Avoimet vastaukset toivat toki enemmän uutta tietoa ja siksi niitäkin oli tärkeä lomakkeessa olla.

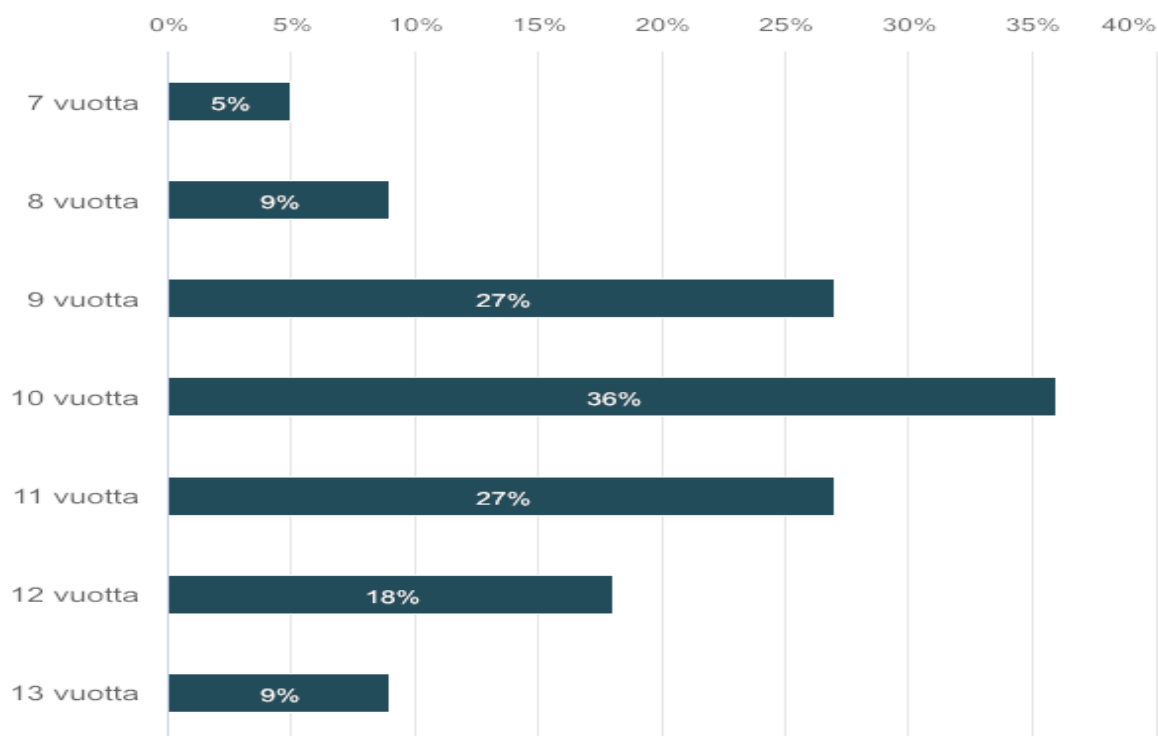
6 TULOKSET

Kyselylomake lähetettiin neljäkymmenenseitsemän lapsen huoltajalle. Joku huoltajista sai kaksi kertaa saman kyselylomakkeen, sillä hänellä oli leireillä kaksi lasta. Vastauksia kyselylomakkeisiin tuli 22. Vastausprosentti on 46,8 %. Sinänsä tulos on hyvä, mutta olisin toivonut vielä enemmän vastauksia. Oletin, että soittamalla vastaajille, saisin suuremman vastausprosentin. Kävi kuitenkin niin, että monikaan ei vastannut vieraaseen numeroon. Tai siitä ainakin luulen olleen kysymys. Soitin joka toiselle huoltajista niin kuin olimme ohjaajani kanssa sopineet. Soitin useaan kertaan ja eri kellon aikoihin. Joskus kävi myös niin, että puheluun vastannut huoltaja oli jo vastannut kyselylomakkeeseen. Näin ollen vastauksia saatiin noin puolilta huoltajista. Soitteluni tuotti kuitenkin tulosta, sillä ennen soittoja vastauksia kyselylomakkeisiin oli vain 13.

Kyselylomakkeen ensimmäinen kysymys oli, että minkä paikkakunnan toimintaan lapsi osallistui. Vastaajista Hämeenlinnan toimintaan osallistui viisi ja Riihimäen ja Hyvinkään toimintaan molempiin kahdeksan. Olisin toivonut Hämeenlinnasta enemmän vastauksia, sillä Hämeenlinalaisten vastausprosentti oli kaikista pienin, vain 33,3 %. Riihimäen ja Hyvinkään vastaajia oli molemmissa 50 %.

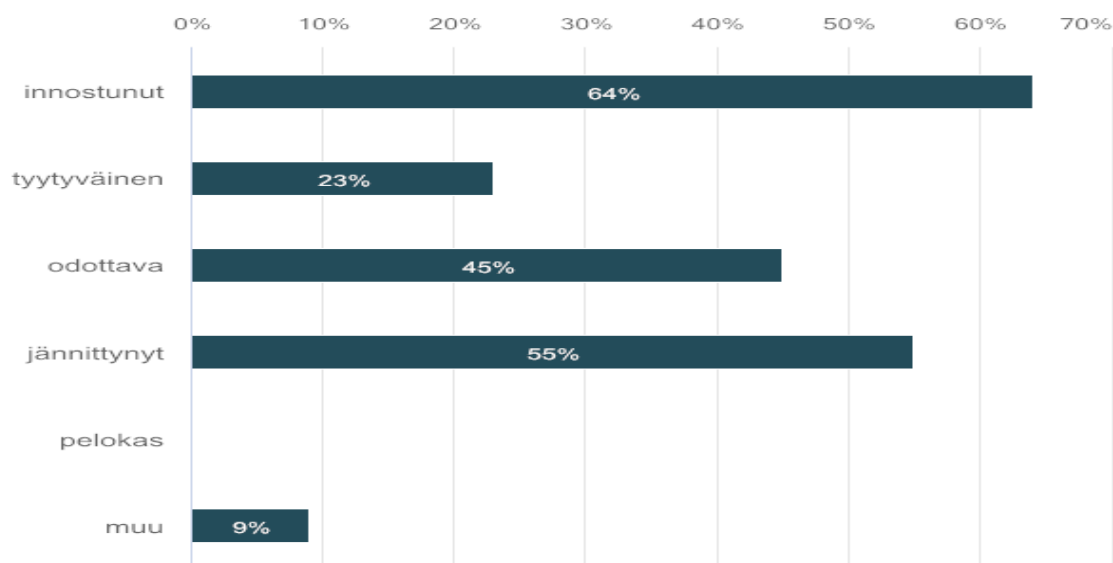
Toisessa kysymyksessä mitattiin vastaajien tyytyväisyyttä toimintaan. Yleisesti vastaajat olivat todella tyytyväisiä kaikkiin kysymyksen kohtiin. Vastausasteikko oli 1-5 ja keskiarvo kaikkien vastausten välillä oli melkein neljä parhaan ollessa viisi. Tiedonkulkuun ja kommunikaation 50 % vastaajista oli täysin tyytyväisiä eli oli antanut arvostukseksi viisi. Vastaavasti tyytymättömiä oli 9 % eli he olivat antaneet arvioksi vaihtoehdon yksi. Keskiarvoksi tuli 4,05 eli voidaan päätellä tiedonkulun ja kommunikaation sujuneen hyvin. Viestintään lapsen onnistumisista ja haasteista oli taas 50 % antanut arvioksi vaihtoehdon viisi, kun taas tyytymättömiä oli vain 4,5 % eli he olivat antaneet vastausvaihtoehdon yksi. Huoltajat siis kokivat saaneensa tietoa lastensa asioista leireillä. Keskiarvo tähän kohtaan oli 3,9. Toiminnan sisällössä oli vähän enemmän hajontaa. Vaihtoehdon viisi antaneita oli 40,9 %, vaihtoehdon neljä antaneita oli 27 %, vaihtoehdon kolme antaneita 18 %, vaihtoehdon kaksi antaneita 4,5 % ja vaihtoehdon yksi antaneita 9 %. Kuitenkin keskiarvoksi tässäkin tuli 3,86 joten suurin osa oli tyytyväisiä toiminnan sisältöihin. Vanhemmuuden tuki sai eniten vastauksia kolme eli 36,4 %. Vaihtoehdon viisi antaneita oli 36 % ja taas vaihtoehdon yksi antaneita 9 %. Keskiarvo oli silti 3,7. Kokonaisuudessaan näihin toiminnan kohtiin oltiin hyvin tyytyväisiä.

Kolmas kysymys koski osallistuneiden lasten ikää. Seuraavassa kaaviossa näkyy lasten ikäjakauma.

Kysymyksessä neljä käsiteltiin sitä, miksi huoltaja oli toivonut lapselle paikkaa leiritointaan. Vastausvaihtoehtoja oli kuusi ja yksi näistä oli avoin vastausvaihtoehto. Vastausvaihtoehtoista sai valita monta. Ehdottomasti eniten vastauksista valikoitu, että lapsella olisi mukavaa (73 %). Oma jaksaminen ja se, että lapsi saisi uusia sosiaalisia taitoja, saivat molemmat 59 %. Vastausvaihtoehto ”lapselle uusia ystäviä” sai 50 % vastauksista ja perheen muille lapsille enemmän huomiota 27 %. Vastauksista näkyy selvästi se, että tärkeintä olisi lapsen hyvä olo ja ystävät. Muissa vaihtoehtoista muutama huoltaja oli vielä itse kirjoittanut, että vanhemmat saisivat oman hetken, toiminta korvasi tukiperheen ja että kaverin kautta tuli pyyntö eli toinen perhe oli pyytänyt toista perhettä hakemaan toimintaan mukaan.

Viidennessä kysymyksessä haluttiin tietää, millä mielellä lapsi lähti alussa leireille. Kaaviossa näkyy vastausten hajonta.

Muu vaihtoehto sai kaksi vastausta ja ne olivat, että lapsi ei halunnut ollenkaan lähteä ja ei innostunut. Oli hieno huomata, että jo leiritoiminnan alussa lapset pääasiallisesti odottivat leirejä innolla.

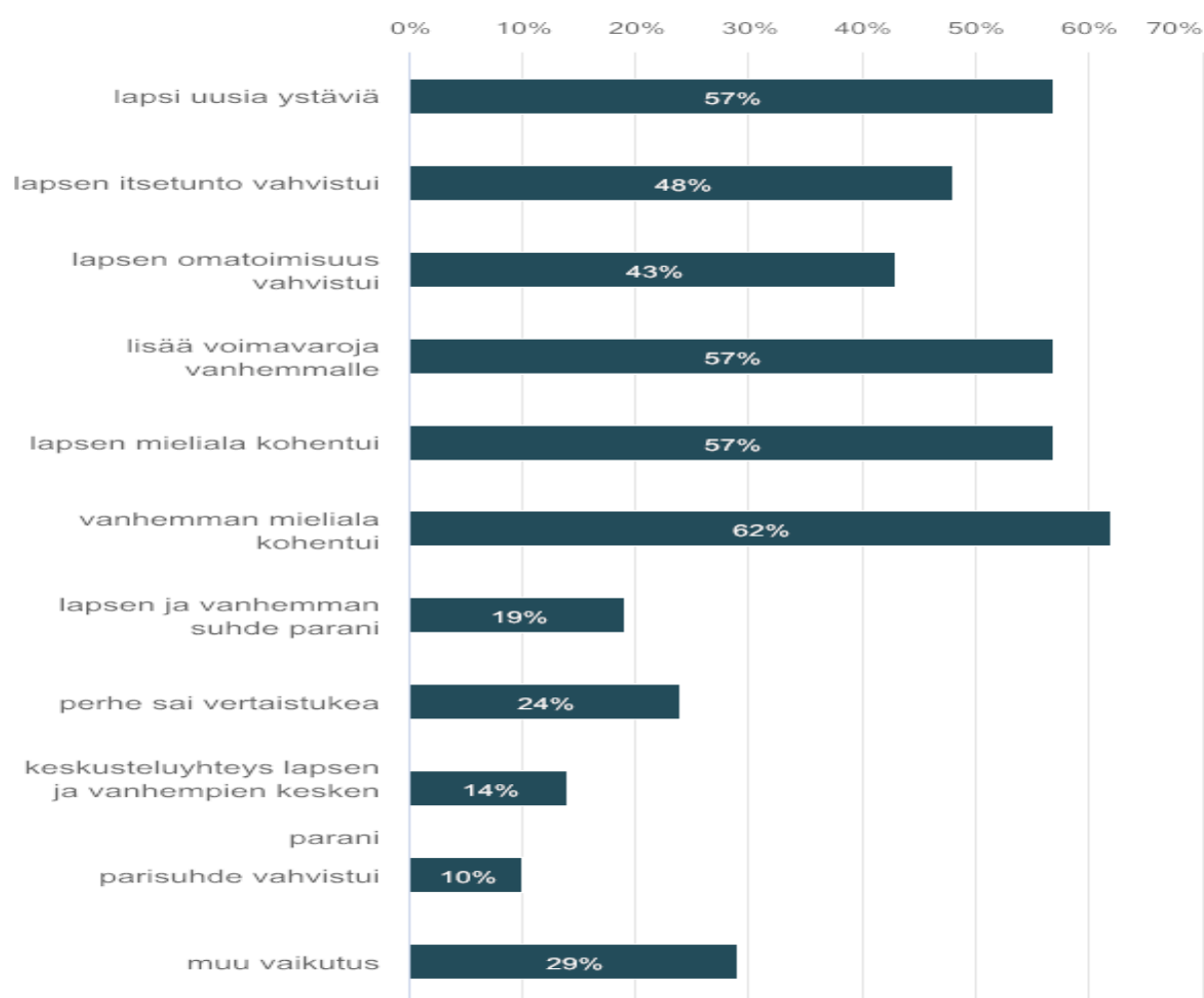
Kuudennessa kysymyksessä haluttiin tietää muuttuiko lapsen tai lasten mieli toiminnan edetessä eli millä mielellä lapsi lähti leireille ajan kuluessa. Vastauksista melkein puolet (10 kpl) oli, että leirejä odotettiin aina yhtä innokkaasti ja sinne lähdettiin innostuneena alusta lähtien ja loppuun saakka. Seuraavaksi eniten vastauksissa (6 kpl) näkyi se, että alun jälkeen leireille lähteminen muuttui helpommaksi ja lapsi tai lapset odottivat ajan kanssa vielä enemmän leireille pääsyä. Näissä vastauksissa oli myös usein lisäys, että leirien olisi haluttu jatkuvan. Vastauksissa näkyi myös se, että joillekin lapsille leirit olivat olleet alun jälkeen pettymyksiä. Syitä olivat esimerkiksi se, että ei saanut olla puhelimella, oli ollut paljon pienempiä lapsia, jonkun toisen väkivaltainen käytös ja se, että vanhemmat pakottivat jatkamaan leireillä käyntiä. Yhdellä lapsella leiri oli päätynyt kesken ensimmäisen viikonlopun ja se oli ollut lapselle pettymys. Kokonaisuutena suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että lapset lähtivät alkujenkin jännitysten jälkeen mielellään leireille ja tykkäsivät niistä.

Seitsemännessä kysymyksessä haluttiin tietää, mihin vastaajat olivat tyytyväisiä tai tyytymättömiä ja miksi. Eniten tyytyväisiä oltiin siihen, että lapsi oli saanut ystäviä ja tehdä kivoja asioita. Lisäksi oltiin tyytyväisiä ohjaajiin ja heidän ammattitaitoonsa,

kuinka lapsi odotti ja nautti leireistä ja leirien ohjelmiin ja teemaan. Muutama oli tyytyväinen lisäksi vanhemman omaan levähdysaikaan, tiedottamiseen, vertaistukeen, bussikuljetukseen ja siihen, että leireillä ei saanut olla kännyköitä. Tyytymättömiä vastaavasti oltiin hyvin erilaisiin ja yksittäisiin asioihin. Lapsen kanssa ei ollut pärjätty ja lapsen leirisyksy jäi yhteen yöhön. Vetäjät vaihtuivat usein ja leirien jälkeen ei saanut tarpeeksi palautetta. Jollain leireistä oli ollut kiusaamista yhtä lasta kohtaan ja hänen leirinsä jäivät siihen. Lapselle ei jäänyt kavereita leirien jälkeen. Kotiin ei otettu tarpeeksi nopeasti yhteyttä allergiatapauksen yhteydessä. Leireihin oli valmistauduttu huonosti, kun ei tiedetty millaisia ongelmia lapsilla oli. Erään lapsen puhelin hajosi viimeisellä leirillä. Muutama olisi myös halunnut leirien jatkuvan ja oli tyytymättömiä leirien loppumiseen. Nämä tyytymättömyyden syyt olivat hajanaisia ja yksittäisiä, kun taas tyytyväisyyttä osoittaneissa vastauksissa oli paljon samankaltaisuutta.

Seuraavassa kysymyksessä haluttiin tietää, mitä vastaajat toivoisivat lisää. Vastaukset olivat hyvin erilaisia. Muutamilla näkyi vastauksissa, että leirien olisi toivottu jatkuvan. Eräs vastaaja toivoi, että leireillä olisi ollut vielä enemmän käsillä tekemistä ja luontoa. Yhdessä vastauksessa toivottiin leiriä, jossa olisi vain yli 12-vuotiaita lapsia eikä mentäisi niin pienten ehdoilla. Kännykän käytöstä tuli toive, että olisi päivässä vaikka se tunnin puhelinaika. Eräs vastaaja toivoi avoimuutta ja maalaisjärjen käyttöä tietosuojien ja salassapitovelvollisuuksien sijaan. Viikonloppuleirejä toivottiin myös pääkaupunkiseudulle. Toivottiin myös mahdollisia yhteistapaamisia leirien jälkeen, sillä se toisi jatkuvuutta. Lisäksi toivottiin, että olisi ollut mukavampi kuulla enemmän, mitä leireillä tehtiin.

Yhdeksäs kysymys koski toiminnan vaikutusta perheessä/lapsessa. Vastauksissa näkyi selvästi neljä huippua.

Avoimessa tekstikentässä vastauksia oli muutamia ja ne olivat, että lapsi koki olonsa huonoksi joutuessaan pois leiriltä yhden yön jälkeen, vanhemmat saivat pari kertaa kahden keskistä aikaa ja eräs vastaaja koki oppineensa ymmärtämään lapsen luonnetta.

Kymmenennessä kysymyksessä haluttiin tietää, mitä vaikutuksia vanhempi olisi toivonut lisää. Tähän avoimeen kysymykseen tuli vain vähän vastauksia. Muutama vastaus oli, että vanhempi olisi toivonut lapsen menevän leireille mielellään. Eräs vastaaja kirjoitti olevansa tyytyväinen toteutuneisiin vaikutuksiin ja yksi vastaajista olisi toivonut toiminnalle jatkoa. Muuten vastaajat olivat laittaneet, että ei tule mieleen tai ei osaa sanoa.

Yhdestoista kysymys koski lapsen mielialan ja käyttäytymisen muutoksia leirikauden aikana ja huomasiko vanhempi näissä muutoksia. Muutama vanhemmista oli huomannut, että lapsi oli iloisempi ja omatoimisempi ja leirejä odotettiin innolla. Lapsen itsetunnon ja itseluottamuksen huomattiin kasvavan ja leirikokemus koettiin muutenkin kasvattavana kokemuksena. Leirien huomattiin myös vaikuttavan niin, että niiden jälkeen oltiin paremmalla tuulella. Vastaavasti jotkut olivat huomanneet päinvastaisia vaikutuksia. Viikonlopun jälkeen lapsi oli väsynyt, huonotuulinen ja itkuinen ja leirien jälkeinen päivä oli raskas. Joku oli joutunut lähes joka kerta pakottamaan lapsen leirille, mutta toisilla alun jälkeen jännittäminen oli helpottanut. Jotkut vanhemmista eivät huomanneet mitään erikoisia muutoksia tai eivät osanneet nimetä niitä erikseen.

Viimeisessä kohdassa vastaajat saivat jättää terveisiä toiminnasta. Yli puolet tähän vastanneista kiitti loistavasta toiminnasta ja myös monella oli toiveena, että toiminta olisi jatkunut. Joku vastaajista kiitti omasta ajasta ja siitä, että lapsi sai edes kerran kuu-kaudessa nauttia. Yksi vastaajista toivoi uutta leiriä vain nuorille. Myös eräs leirivetäjä sai kehuja ja kiitosta. Eräs vanhemmista olisi toivonut pidempää tapaamisaikaa vanhempien kanssa. Muutama vanhempi toivoi, että lasten kartoittamiseen ja tarpeisiin käytettäisiin enemmän huomiota, että kenenkään lapsen ei tarvitse keskeyttää. Erään mielestä tarvittaisiin aikuisia, jotka pärjäävät myös vaikean ADHD-lapsen kanssa. Kokonaisuutena tässäkin kohdassa oli huomio, että pääosin vastaajat olivat tyytyväisiä toimintaa.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä kappaleessa tarkastelen tuloksia tarkemmin. Pyrin kuvaamaan, miten vanhemmat ovat vastanneet ja nostamaan esille tärkeimpiä huomioita. Kyselylomakkeen tarkoitus oli tutkia Näe hyvä-mussa leirien vaikuttavuutta osallistuneisiin lapsiin ja perheisiin ja tätä vaikuttavuutta pyrin tuomaan esille johtopäätöksissä.

Ensimmäisenä käyn läpi vastaajien tyytyväisyyttä toiminnan eri osa-alueisiin. Vastajat olivat selvästi tyytyväisiä tiedonkulkuun ja kokivat saaneensa tietoa lasten onnistumisista ja haasteista leireillä. On tärkeää, että tiedonkulku koetaan onnistuneeksi, sillä onnistunut tiedonkulku luo luottamusta järjestön, ohjaajien ja vanhempien välille. Vanhempien on saatava kokemus siitä, että heidän lapsistaan huolehditaan hyvin, ohjaajat ovat luotettavia ja järjestön kautta asiat ovat hoidossa. Hyvällä ja sujuvalla tiedonkululla tämä varmistetaan. Vanhemmille luvataan leirien alussa, että he saavat tietoa siitä, miten heidän lapsen tai lasten leirit sujuvat. Tämä lupaus on tärkeä ja vanhemmat odottavat tätä tietoa leirien jälkeen. Vastajat olivat tyytyväisiä tähän, joten he kokevat saaneensa tarpeeksi tietoa lastensa pärjäämisestä.

Toiminnan sisällön tyytyväisyydessä oli hajontaa. Uskon tämän johtuvan siitä, että kaikki vanhemmat eivät aina tiedä, mitä leireillä tehdään. Tämä taas on siitä riippuvaista, kuinka paljon heidän oma lapsi leireistä vanhemmille kertoo. Leirien vetäjät ja ohjaajat eivät kerro leirien jälkeen yksityiskohtaisesti kaikkea, mitä leireillä on tehty ja mielestäni ei tarvitsekaan. Tämä vain lisäisi heidän työtään. Onkin tärkeää, että vanhempi oikeasti keskustelisi lasten kanssa leirien jälkeen ja kyselisi tekemisistä. Tähän kukaan muu ei kuitenkaan voi vaikuttaa, kuin vanhempi itse. Vanhemmuuden tukeen oli selvästi vähiten tyytyväisyyden kokemusta. Tätäkin on vaikea analysoida, että mistä tämä johtuu. Kaikilla perheillä tuen tarve on varmasti erilainen ja se, miten vastaaja kokee juuri hänen saaneen tukea asiaansa, on vaikea määrittää.

Lasten iässä leireillä on jonkin verran hajontaa. Vanhemmat lapset olivat jo 13-vuotiaita ja nuorimmat vasta seitsemän vuotiaita. Tämä tuo ohjaajille omat haasteensa ohjelmia ja aktiviteetteja suunnitellessa. Tämä suuri ikähajonta johtui paljolti siitä, että lasten sisaruksetkin voivat osallistua leireille. Vastaisuudessa voisi pohtia, voisiko Näe hyvä mussa -leirejä järjestää eri ikäryhmille niin, että sisaruksille olisi omat leirit. Tähän tuo tietysti haasteensa se, että leirien olisi oltava mielellään samaan aikaan ja leiritiloja ja ohjaajia olisi oltava enemmän.

Tärkein syy siihen, miksi vastaajat olivat lapselle toivoneet paikkaa leireille, oli että lapsella olisi mukavaa. Lapselle siis toivottiin virkistäytymismahdollisuutta. Useat perheistä ovat vähävaraaisia ja heillä ei ole mahdollisuutta järjestää lapselle tämän kaltaista toimintaa tai matkoja. Siksi on äärimmäisen tarpeellista, että tällaista leiritoimintaa jatketaan ja vähävaraisten perheiden lapsille annetaan mahdollisuus lomaan ja arjesta irrottautumiseen. Toinen esille nousseista vastauksista oli vanhemman oma jaksaminen. Tähän toimintaan osallistuneissa perheissä on monia yksinhuoltajia ja vanhempia, joilla on vähäinen tai olematon tukiverkosto. Vanhemmilla on oikeus lepoon ja lepo vaikuttaa vanhemman jaksamiseen. Se, että kaikki lapset tai osa lapsista on välillä leireillä, suo vanhemmalle omaa aikaa ja mahdollisuuden levätä. Kolmas tässä kohdassa noussut vastaus oli, että lapsi saisi uusia ystäviä. Leireille osallistuneista lapsista moni on kokenut, että hänellä ei ole juurikaan ystäviä. Kuten Salmivalli (2005) on todennut, vertaiset ja vertaistuki ovat lapselle ja lapsen kasvulle ja kehitykselle tärkeitä. Niitä tällainen leiritoiminta tarjoaa.

On hyödyllistä tietää, millä mielellä lapset ovat leireille aluksi lähteneet. Sitä voidaan verrata siihen, muuttuuko tämä mahdollisesti leirien edetessä. Lapsista yli puolet olivat lähteneet leireille innostuneesti ja osa myös jännittyneesti. On hienoa huomata, että lapset halusivat aidosti lähteä ja se kertoo siitä, että leireistä on ehkä miellyttäviä muistoja tai ennakkokäsityksiä. Tämä voi olla myös merkki siitä, että lapset pitivät ohjaajista ja ehkä toisista leiriläisistäkin ensimmäisellä tapaamiskerralla ennen leirien alkua. Siksi tähän ensimmäiseen tapaamiseen täytyy panostaa. Se antaa kuitenkin lapselle ja vanhemmalle kuvan, mitä leireillä on odotettavissa. Jännitys tällaisen alussa ei ole ollenkaan huono asia, vaan aika luonnollinen reaktio. Uusi paikka, uudet ihmiset ja mahdollisesti ensimmäiset leirikokemukset ja yöt poissa vanhempien luota voivat olla jännittäviä. Tässä on hyvä tilaisuus ohjaajille käydä läpi lapsen kanssa tätä tunnetta ja auttaa lasta huomaamaan, että se helpottaa ajan kuluessa.

Vastauksissa ei ollut yhtään pelokasta leirille lähtijää. Tämä on varsin hieno asia. Kuitenkin jännittyneen ja pelokkaan välillä voi olla vain pieni ero. Tässä onkin luottamus vanhemman tuntemukseen omasta lapsesta merkittävä tekijä. Vanhempi luultavimmin huomaa eron jännityksen ja pelon välillä. Eräs vanhemmista kuitenkin kirjoitti,

että yksi lapsista ei halunnut ollenkaan lähteä. Onko kyse sitten jännityksestä, pelosta tai jostain muusta, ei tule selville.

Vastaajilta kysyttiin, muuttuiko tämä leirille lähtötunnelma leirien edetessä. Moni vastasi, että lapsi oli aina innokkaana lähdössä ja se ei muuttunut mihinkään. Tämä on hieno merkki siitä, että lapsi on saanut leireiltä hyviä kokemuksia ja ne ovat pääasiassa olleet onnistuneita hänen kohdallaan. Muutama vastaajista kirjoitti, että jännitys helpottui ajan mittaan ja aina oli helpompi lähteä seuraavalle leirille. Tässäkin näkee sen, että ohjaajat ovat onnistuneet työssään, kun lapsi on saanut kokemuksen, että ei tarvitse enää jännittää. Myös uusien kavereiden saaminen on joillakin varmasti vaikuttanut tähän. Muutamille lapsille leirit olivat tuottaneet pettymyksen ja seuraaville leireille ei ollut enää niin mukava mennä. Nämä pettymykset johtuivat muun muassa siitä, että ei saanut käyttää kännykkää, muut lapset olivat pienempiä ja eräällä lapsella toinen väkivaltainen lapsi oli vaikuttanut hänen leirikokemukseen. Yksi lapsista oli joutunut poistumaan leiriltä ensimmäisen yön jälkeen ja se oli ollut kova pettymys. Tiedän, että tässä oli kysymys siitä, että lapsi ei ollut leirikuntoinen. Hän ei pystynyt toimimaan muiden kanssa ja oli väkivaltainen. Tällaiset tapaukset ovat tietenkin ikäviä, mutta tähänkin oli puututtu ja nyt kevään leireille tehtiin lasten hakuprosessi eritavalla.

Kun vastaajilta kysyttiin, mihin he olivat eniten tyytyväisiä, vastaukset olivat selvät. Se, että lapsi sai uusia ystäviä ja sai tehdä kivoja asioita, olivat monen vastauksissa. Vanhemmat ymmärtävät ystävien merkityksen ja iloitsevat lastensa puolesta. Olen itse nähnyt, kuinka ohjaajat tekevät leireillä paljon työtä sen eteen, että lapset löytäisivät ystäviä ja tulisivat toistensa kanssa toimeen. Tämä työ kantaa aina hedelmää. Tyytyväisiä oltiin myös ohjaajiin, leirien ohjelmaan, omaan levähdysaikaan ja vertaistukeen. Ohjaajien valinnalla ja perehdytyksellä on suuri merkitys leirien onnistumisessa ja tähän Parasta lapsille ry käyttää paljon aikaa.

Tyytymättömiä toimintaan oli selvästi vähemmän ja vastaukset olivat yksittäisiä. Yhtään samaa vastausta ei tullut. Nämä täytyy tietenkin huomioida, mutta muistaa myös

se, että ikinä kaikki eivät voi olla tyytyväisiä. Tietenkin asioihin puututaan ja huonommin toimivia asioita muokataan, mutta siltikään kaikki eivät ole aina tyytyväisiä. Yksi vastaus oli, että vetäjät vaihtuivat liian usein. Tiedän, että eräällä paikkakunnalla sattui niin harmillisesti, että vetäjiä ja ohjaajia vaihtui ja se on harmillista. Tätä ei kuitenkaan voida aina estää. Syyt tähän kuitenkin selvitettiin ja niihin pyritään vastaisuudessa vaikuttamaan. Joku vastaajista olisi halunnut enemmän palautetta. Suurin osa vanhemmista koki saaneensa tarpeeksi tietoa lapsen onnistumisista ja haasteista, kuten jo aiemmin on todettu. Ohjaajilla ei kuitenkaan ole mahdollista käydä kaikkia asioita jokaisen vanhemman kanssa läpi. Ymmärrettävää, että vanhempi halusi tietoa omasta lapsestaan, mutta myös realiteetit on tiedostettava. Eräs lapsi oli kokenut kiusaamista ja jättänyt leirit sen takia kesken. Nämä ovat hyvin ikäviä tapauksia. On harmi, että lapsi lopetti leirit tämän takia, sillä tilanne olisi voinut kiusaamiseen puuttumisen myötä muuttua ja muut leirit olla parempia.

Muutama vanhempi kommentoi sitä, että ohjaajien täytyisi paremmin valmistautua haastaviin lapsiin. Ohjaajien ei kuitenkaan tarvitse kestää mitä tahansa ja leireillä lapsilla oli tarkoitus olla tietyt taidot hallussa ennen kun leirille olisi päässyt. Yhdellä leirillä tämä ei ollut aivan toteutunut ja leireillä oli mukana lapsia, joilla tarvittavat sosiaaliset taidot ja valmiudet eivät olleet kunnossa. Tähän puututtiin ja keväällä varmistettiin, että näin ei pääsisi käymään uudestaan. Eniten tyytymättömyyttä kuitenkin aiheutti se, että leirit loppuivat. Tämä on sinänsä positiivinen ongelma ja kertoo, että leireiltä on saatu hyviä kokemuksia.

Vastaajilla oli mahdollisuus esittää toiveita, mitä olisi leireille halunnut lisää. Vastaukset olivat yksittäisiä ja niitä ei ollut kuin muutama. Toivottiin käsillä tekemistä ja luonnossa olemista, isojen leiriä, puhelin aikaa, avoimuutta ja maalaisjärjenkäyttöä, jatkuvuutta, tietoa mitä leireillä tehtiin ja sitten myös lisää leirejä. Nämä vastaukset eivät poikkeakaan mitenkään edellä oleviin kohtiin.

Toiminnan vaikutusta kysyttiin kyselyn loppupuolella. Vastauksissa näkyi selvästi jo aiemmin esiin nousseet asiat. Vanhempien mieliala kohentui ja vanhemmat saivat lisää voimavaroja. Lapsi sai ystäviä ja mieliala kohentui. Nämä vaikutukset ovat hyvin positiivisia ja juuri näihin asioihin leirien on toivottu vaikuttavan. Näe hyvä mussa-leirien positiivisen pedagogiikan vaikutukset näkyvät ainakin lapsen mielialan kohentumisessa, itsetunnon ja omatoimisuuden vahvistumisessa. Näiden leirien on tarkoitus tehdä ehkäisevää lastensuojelutyötä ja estää perheiden kriisiytyminen ja vanhempien jaksaminen on tässä avainasemassa. Kysymyksen lopussa oli avoin vaihtoehto ja siihen oli tullut joitakin vastauksia. Näissä oli myös jo aiemmin esiin tulleita asioita. Lapsi oli kokenut olevansa huono, koska joutui pois leiriltä ja joku oli kokenut surullisuutta. Nämä ovat hyvin ikäviä asioita ja aina pyritään muuttamaan toimintaa niin, että kukaan ei vastaisuudessa tällaisia kokemuksia saisi. Muita avoimia vastauksia oli, että vanhemmat saivat olla muutamia kertoja kahden kesken ja yksi vanhempi koki että oppi ymmärtämään lapsen luonnetta. Tämä vanhempien välinen oma aika on hieno asia ja toivottava vaikutus leireiltä.

Vastaajilta kysyttiin, että mitä vaikutuksia olisi toivonut lisää. Vastauksia ei ollut monta ja suurin osa vastauksista oli, että ei osaa sanoa tai olimme tyytyväisiä. Kaksi vastaajista olisi toivonut, että lapsi olisi mennyt leireille mielellään ja yksi oli tyytyväinen toteutuneisiin vaikutuksiin. Kävin jo läpi kohtia, millä mielellä lapset lähtivät leireille ja niissäkin näkyi, että muutama lapsista ei lähtenyt leireille mielellään. Olisi hienoa, että kaikki leirille lähtijä lähtisivät sinne hyvillä mielin, mutta joskus sekään ei ole saavutettavissa.

Lapsen mielialassa ja käyttäytymisessä oli mahdollisesti muutoksia leirikauden aikana ja niistä kysyttiin seuraavaksi. Melkein kaikki olivat vastanneet tähän kohtaan. Muutamia oli pitänyt pakottaa leireille, mutta aina he silti olivat lähteneet. Joku oli ikävöinyt aina enemmän ja joidenkin olo oli leirien jälkeen ollut raskas. On harmillista, että jotkut lapsista eivät kokeneet leirejä mielekkäiksi ja eivät olisi sinne halunneet. Syistä tässä ei puhuta tarkemmin ja niistä olisi mielenkiintoista tietää enemmän. Moni vastauksista oli, että lapsi lähti leireille mielellään ja itsetunto ja itseluottamus kasvoivat. Joku kuvasi, että leirien aikana kasvettiin paljon monella tavalla. Nämä ovat toivottuja

ja mielenkiintoisia vaikutuksia ja näiden syihinkin olisi mukava paneutua lisää. Osa vastaajista ei ollut huomannut mitään erikoisia muutoksia ja näinkin voi olla. Se ei silti tarkoita, että leirit eivät olisi olleet mieluisia kokemuksia.

Viimeisessä kohdassa vastaajat saivat jättää terveisiä toiminnasta. Muutama oli sitä mieltä, että lapsien tarpeet olisi huomioitava paremmin ja haastavien lasten kanssa täytyisi pärjätä paremmin. Kuten jo aiemmin totesin, ohjaajienkaan ei tarvitse ihan kaikkea kestää ja lapsilla on oltava tietyt valmiudet sosiaalisissa taidoissa. Lasten valintaprosesseihin on tehty muutoksia. Leireillä on varmasti vastaisuudessaakin haastavia tilanteita, mutta niihin on pystytty valmistautumaan ennalta. Suurin osa vanhemmista oli tyytyväisiä toimintaan ja kiitoksia tuli paljon. Toimintaa kehitettiin loistavaksi ja toiminnalle toivottiin jatkoa. On tärkeää huomata, että suurin osa vastaajista oli tyytyväisiä toimintaan ja koki vaikutukset positiivisina. Negatiivinen palaute on merkittävää, sillä sen avulla toimintaa voidaan muuttaa.

8 POHDINTA

Opinnäytetyön tarkoitus oli tutkia Näe hyvä mussa-toiminnan vaikuttavuutta toimintaan osallistuneissa lapsissa ja perheissä. Tutkimuksen avulla haluttiin saada kuva siitä, miten vanhemmat kokivat leirien vaikuttaneen lapseen, heihin itseensä ja perheen toimintaan. Tutkimus suoritettiin kyselylomakkeiden avulla, jotka lähetettiin vanhemmille sähköpostitse. Lisäksi soitin itse vanhemmille ja täytin puhelimitse kyselylomakkeita vastaajien puolesta. Näin tutkimusaineistoa saatiin enemmän. Silti olin toivonut vielä suurempaa vastausprosenttia. Oletin, että soittamalla vastaajille saisin enemmän vastauksia. Kävi kuitenkin ilmi, että aika moni ei vastannut puhelimeen ollenkaan. Soitin samoihin numeroihin useaan kertaan ja eri aikoina päivästä. Luulen silti, että moni jättää nykyään vastaamatta vieraaseen numeroon puhelinmyyjää vältelläkseen. Vieraaseen numeroon ei myöskään yleensä soiteta takaisin. Tähän olisi voinut ehkä vaikuttaa sillä, että olisi laittanut tekstiviestiä ja kertonut, millä asialla soittaa. En kuitenkaan tehnyt tätä ajankäytöllisistä syistä. Koin sen kohtalaisen työlääksi, että olisin laittanut

tekstiviestejä noin kolmellekymmenelle henkilölle ja silti ei olisi ollut takuita, että viestin saanut henkilö vastaa puhelimeen.

Saaduissa tuloksissa näkyy selkeästi se, että Näe hyvä mussa-toiminta vastaa kohde-ryhmän tarpeita. Kukaan vastaajista ei joutunut miettimään leireille osallistumista rahan takia. Tämän kaltaisia tuettuja toimintoja olisi oltava tarjolla kaikille vähävaraisille. Raha ei saisi olla esteenä virkistäytymiselle ja mielekkäälle toiminnalle. Leirit tarjosivat mukavaa tekemistä osallistuneille lapsille ja suurin osa lapsista lähti leireille mielellään. Vastaajat kokivat, että leirit olivat tuoneet lapsille iloa. Tämä leirien tuoma vaihtelu arkeen oli tarpeellista sekä lapsille että vanhemmille. Lapsella on oikeus lomaan ja tätä leirit tarjosivat. Näe hyvä mussa -toiminnan pääajatuksena on nähdä lapsessa hyvä. Tämä pohjautuu positiiviseen pedagogiikkaan. Tämän hyvä näkemisen kautta halutaan tuoda esiin lapsen vahvuuksia ja tuoda onnistumisen kokemuksia. Lapsi halutaan kohdata ja hyväksyä omana itsenään. Moni vastaajista oli kokenut, että leirien kautta lapsen itsetunto oli vahvistunut. Uskon tämän johtuvan juuri positiivisen pedagogiikan toteuttamisesta leireillä. Lapsi saa myös kohtaamisia ja nähdyksi tulemisen kokemuksia, kun ohjaajat huomioivat hänet ja antavat positiivista palautetta ja keskustelevat lapsen kanssa asioista.

Edellä on todettu, kuinka tärkeitä lapsen vertaissuhteet ovat lapsen kehitykselle ja hyvinvoinnille. Alkukartoituksessa tuli esiin, että moni lapsista koki että hänellä ei ole kavereita. Kyselylomakkeen kautta tuli ilmi, että moni vastaajista oli huomannut, että lapsi oli saanut leireillä kavereita. Tämä on erittäin hieno asia ja sillä on paljon positiivisia vaikutuksia lapsen elämässä. Nämä uudet kaverit olivatkin varmasti yksi syy, miksi leirejä odotettiin aina kovasti.

Leirien vaikutukset eivät koskeneet vain lapsia. Vanhemmat kokivat, että leirien avulla he olivat saaneet lepoa ja jotkut myös vertaistukea. Vanhempien uupuminen on yksi nykypäivänä puhuttava ongelma. Erilaiset perherakenteet, yksinhuoltajuus ja tuki-verkkojen puute ovat yleisiä syitä tähän uupumiseen. Vanhemmilla on hyvin vähän le-

poa ja omaa aikaa ja lähellä ei välttämättä asu ketään, keneltä saisi tukea lapsen kasvatuksessa. Näiden leirien kautta vanhemmat olivat saaneet hengähdystauon leiriviihkonlopun ajaksi. Osa vanhemmista myös koki, että suhde lapseen oli parantunut. Uskon, että levännyt vanhempi jaksaa kohdata lapsensa ja tämän kautta suhdekin paranee.

Kokonaisuutena vaikutti, että suurin osa vastaajista oli tyytyväisiä toimintaan ja sen vaikutuksiin. Leirejä toivottiin lisää ja on harmi, että niitä ei voida kaikille halukkaille tarjota. Tämä kertoo tällaisen toiminnan tarpeellisuudesta. Olisi hienoa, jos kaupungit ja kunnat alkaisivat tarjota enemmän tuettua virkistäytymistä lapsille ja perheille. Nyt vastaavaa tuettua toimintaa on vähän ja sen tarjoaminen on paljon järjestöjen tai seurakuntien harteilla.

Joissain vastauksissa näkyi tyytymättömyys toimintaan. Joku koki, että ohjaajat eivät olleet osanneet kohdata erityistukea tarvitsevaa lasta tai että leireillä oli liikaa haastavia lapsia. On tärkeää, että nämä kokemukset tulevat esiin. Näiden kautta toimintaa voi tarkastella ja käytänteitä muuttaa. Tiedän, minkä takia näin oli jollakin leirillä käynyt ja tiedän, että toimintaan myös puututtiin. Muutoksia lasten valintaprosesseissa ja sosiaalityön kanssa tehtävässä yhteistyössä tehtiin kevään 2019 leirejä varten. Nämä ongelmat saatiin tietoon heti ensimmäisistä leireistä lähtien, sillä ohjaajien kanssa pidetään tiiviisti yhteyttä. Muutoksia tehtiin myös heti ensimmäisten leirien jälkeen. On tärkeää, että asiaan tartuttiin heti ja rohkeasti. Silti on ikävää, että nämä kokemukset jäivät joillekin päällimmäisinä mieleen. Tätä ei ikävä kyllä voi ikinä täysin välttää. Harvoin vaikutukset ovat kaikilla pelkästään positiiviset ja sekin täytyy hyväksyä.

Tutkimuksen luotettavuus ei juurikaan arveluta minua. Kyselylomake antaa mahdollisuuden antaa palautetta nimettömästi ja silloin uskalletaan antaa myös negatiivista palautetta paremmin. En näe syytä, miksi joku vastaajista olisi ollut epärehellinen vastauksissa. Avoimiin kysymyksiin olisin toivonut vähän pidempiä vastauksia. Se huono puoli kyselylomakkeissa on, että ne voi täyttää huolimattomasti. Se on ehkä ainut luo-

tettavuuteen vaikuttava seikka, että joku ei ole lukenut kysymystä tai vastausvaihtoehtoja kunnolla. Mietin ennen soittorinkien aloittamista sitä, uskaltavatko vastaajat vastata rehellisesti minun kuulteni. Koin, että uskalsivat. He kertoivat avoimesti ja rehellisesti vastaukset ja myös negatiiviset asiat. Luin kysymykset ja vastausvaihtoehdot aina samoin kuin ne olivat lomakkeessa ja toistin moneen kertaan. Näin on toivottavasti välttytty väärinymmärryksiltä. Vaikuttavuustutkimuksessa täytyy ottaa kuitenkin huomioon se, että lasten ja perheiden elämässä on tapahtunut koko ajan myös paljon muuta. Emme tiedä, mitä muita tukitoimia perheillä on ollut leirien ajan tai mitä perheissä on muuten tapahtunut. Esimerkiksi lapsen itsetunnon vahvistumiseen voi vaikuttaa moni muukin asia kuin leirit. Se on kuitenkin selvää, että leirit ovat vaikuttaneet pääosin positiivisesti riippumatta siitä, mitä muuta perheiden elämässä on tapahtunut. Vastausprosentti oli noin 50 %. Tämä voi vaikuttaa luotettavuuteen, sillä noin puolten vanhempien kokemukset jäivät nyt tutkimuksesta pois. Emme myöskään voi tietää erikseen, minkä kolmesta leireistä vastaajia vanhemmat olivat, joten emme saa kuvaa siitä, miten mikäkin leiri erikseen onnistui. Vastaisuudessa palautteet leireiltä voisi kysyä paikkakunnittain. Samat ongelmat ja onnistumiset eivät välttämättä toistu muilla leireillä. Kuitenkin nämä 50 % vastaajista oli vastannut monissa kohdissa samoin, joten vastaavuutta löytyy.

Vastaajien yksityisyys säilyy tutkimuksessa. Edes minä en tiedä, kuka on vastannut mitä ja mihin lomakkeeseen. Puhelimien kautta saadut vastaukset sekoittuivat muiden lomakkeiden mukaan ja en painanut mieleeni kenenkään nimiä enkä vastauksia. Nimiä ei mainita missään vaiheessa tutkimusta. Mietin, mitä voisi tehdä toisin tätä tutkimusta tehdessä. Äkkiseltään ei tule muuta mieleen, kuin tekstiviestit minkä mainitsin aiemmin. Kyselylomakkeissa on se huono puoli, että jos on muutenkin kuormittunut ja on joutunut täyttämään erilaisia lomakkeita ja kaavakkeita, ei enää huvita tehdä sitä lisää. Siksi uskon niin monen jättäneen kyselylomakkeeseen vastaamatta. Puhelujen kautta tuli myös ilmi, että jotkut eivät olleet huomanneet koko kyselyä. Se oli ehkä mennyt roskapostiin tai vain sekoittunut muun postin sekaan. Kyselylomakkeiden kautta oli kuitenkin mahdollisuus saada enemmän vastauksia, kun vaikka haastattelujen. Vastauksia lukiessa huomasi, että monet asiat alkoivat toistua ja se kertoo, että vastaajia on ollut jo hyvä määrä. Haastateltaessa olisi saatu vain pieni osa siitä, mitä kyselylomakkeilla saatiin.

Kokonaisuutena tutkimus osoitti Näe hyvä mussa-toiminnan tärkeyden ja positiivisen vaikuttamisen lapsiin ja perheisiin. Tarve toiminnan jatkumiselle on selvä ja on hienoa, että Parasta lapsille ry sai hankerahoituksen seuraaville kolmelle vuodelle toiminnan jatkoon. Tulevaisuudessa olisi mielenkiintoista kuulla, miten lapset kokevat toiminnan. Lasten haastattelu ja vastausten analysointi voisi antaa tärkeää tietoa, miten lapset kokevat leirit. Olisi mielenkiintoista tietää etukäteen, miten erilaisista tasoista kukin lapsi lähtee ja nähdä, miten leirit vaikuttavat juuri tähän lapseen. Jatkossa voisi pohtia myös sitä, miten lasten ikä voitaisiin huomioida paremmin toiminnassa. Ikähajonta on kuitenkin aika suuri (7-13-vuotiaat) ja vastauksissa näkyi myös toive oman ikäisten lasten kanssa tehtävään toimintaan.

Ohjaajilla on tärkeä rooli leirien onnistumisen kannalta ja olisi mielenkiintoista tutkia myös heidän kokemuksiaan toiminnasta. Leirien ohjaajien haastattelujen kautta saataisiin varmasti uudenlaista näkökulmaa siihen, miten he kokevat leirien vaikutuksen lapsiin. He kuitenkin ovat paikalla jokaisella leirillä (suurin osa ainakin) ja näkevät mahdolliset muutokset lapsissa. Eräs asia, mikä olisi myös mielenkiintoista nähdä, olisi leirien pitkäkestoisempi vaikutus. Tämä voitaisiin tehdä ehkä vain muutamalle perheelle, mutta siinä tehtäisiin kattava alkukartoitus, jatkuva seuranta leirien ajan ja leirien jälkeen esimerkiksi vielä puolen vuoden seuranta. Näe hyvä mussa-toiminnassa vanhemmuuden tuki ja vahvistaminen ovat tärkeitä ja niiden seuranta olisi myös hyvä jatkotutkimusaihe. Koen, että Näe hyvä mussa-toiminnassa olisi paljon jatkotutkimusmahdollisuuksia ja toivottavasti niitä päästään tekemään.

LÄHTEET

- Eskola, J & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Hirsjärvi, A., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Junttila, N. 2015. Kavereita nolla. Lasten ja nuorten yksinäisyys. Helsinki: Kustannus-osakeyhtiö Tammi.
- Keltinkangas-Järvinen, L. 1994. Hyvä itsetunto. Juva: WSOY.
- Kontula, O. 2018. 2020-luvun perhepolitiikkaa. Perhebarometri 2018. Väestöliitto. Helsinki: Hansaprint Oy.
- Leskisenoja, E. 2017. Positiivisen pedagogiikan työkalupakki. Juva: Bookwell Digital.
- Mäkelä, Jukka & Sajaniemi Nina 2013. Vertaissuhteet muovaavat lapsen aivoja. Teoksessa Jukka Reivinen & Leena Vähäkylä (toim.) Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Gaudeamus Helsinki: University Press. 37-49.
- Parasta lapsille ry. 2019. Viitattu 20.3.2019. <https://www.parastalapsille.fi/>
- Peda.net. 2019. Mitä on positiivinen pedagogiikka. Viitattu 25.3.2019. <https://peda.net/joensuu/jsv1/pp/mopp/nimet%C3%B6n-5e40>
- Salmivalli, S. 2005. Kaverien kanssa. Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys. Opetus 2000. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.
- Tilastokeskus. Perheiden määrä kääntyi laskuun. Julkaistu 25.5.2018. Viitattu 6.2.2019. http://tilastokeskus.fi/til/perh/2017/perh_2017_2018-05-25_tie_001_fi.htm
- Tilastokeskus. Perheistä 39 prosenttia lapsiperheitä. Tiedotteet. Viitattu 6.2.2019. http://www.stat.fi/til/perh/2017/02/perh_2017_02_2018-12-05_kat_003_fi.html#_ga=2.256713035.1902188254.1549528027-1802119144.1549528027
- Tilastokeskus. Yksinhuoltajilla ja yhden hengen talouksilla suurin köyhyysriski. Tulonjakotilasto 2007. Viitattu 6.2.2019. http://www.stat.fi/til/tjt/2007/tjt_2007_2009-01-19_kat_003_fi.html#_ga=2.150792566.1902188254.1549528027-1802119144.1549528027
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Törrönen, M. 2012. Onni on joka päivä. Lapsiperheen arki ja hyvinvointi. Helsinki: Gaudeamus.
- Valli, R. 2001. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa J. Aaltola, R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1- metodin valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 11-23.
- Väestöliitto. Lapsiperheköyhyyttä on vähennettävä pontevammin. Julkaistu 9.5.2017. Viitattu 6.2.2019. <http://www.vaestoliitto.fi/?x27375=6804>

